

5. Ющик А. И. Диалектика права / А. И. Ющик. – К. : Ред. журн. «Право Украины» ; ІнЮре, 2013. – Кн. I : Общеучение о праве (Критический анализ общеправовых понятий. – Ч. 1. – 456 с. ; Ч. II. – 768 с.

6. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів]/ М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; – Харків: Право, 2009. – 584 с.

7. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів/ За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2009.

Здобувач кафедри теорії держави та права НАВС

Терещук Микола Миколайович

ДІАЛЕКТИЧНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Проблема юридичної відповідальності, незважаючи на її постійне широке висвітлення багатьма вітчизняними та зарубіжними авторами, не втрачає своєї актуальності. В умовах формування сучасної державності правового, соціального характеру і громадянського суспільства, зміни, що відбуваються у суспільстві, потребують юридичного закріплення. Завдяки цим трансформаційним змінам виникає необхідність переосмислення багатьох явищ правового характеру. Не винятком є юридична відповідальність.

Глибина та якість дослідження юридичної відповідальності в першу чергу залежить від правильного використання засобів наукового дослідження.

Тому питання методологічного забезпечення є провідним для теоретичного дослідження юридичної відповідальності. Лише за умови правильного використання методів, засобів та способів наукового пізнання можна досягти поставленої мети і виконати завдання по дослідженню юридичної відповідальності.

Таким чином, все вище перелічене обумовлює актуальність розгляду зазначеної проблеми.

Теоретичною та методологічною основою дослідження юридичної відповідальності є комплекс загальних закономірностей процесу розвитку предметів і явищ об'єктивної реальності, що відображаються в діалектиці.

За допомогою діалектики здійснюється аналіз розвитку юридичної відповідальності, її взаємозв'язок з іншими явищами правового характеру. Діалектичний метод дає змогу дослідити проблему юридичної відповідальності крізь призму детермінованості та єдності процесів її формування.

Як зазначає В.І. Белозерцев, матеріалістична діалектика являє собою методику вивчення об'єктивного руху і розвитку природи, суспільства і мислення [1, с. 69].

При характеристиці матеріалістичної діалектики слід зауважити, що вона базується на трьох основних законах.

Закон єдності та боротьби протилежностей полягає в тому, що будь-яке явище знаходиться у постійному русі, змінюється та розвивається у взаємозв'язку з іншими явищами. Поза зв'язком з іншими явищами воно існувати не може, тому вимогою матеріалістичної діалектики є те, що предмет дослідження повинен розглядатися у розвитку його окремих частин та в цілому, різносторонньо, враховуючи зміни та вказуючи на причини, які призвели до них.

При цьому, предмет дослідження обов'язково має свої внутрішні суперечності, тобто наявні ознаки та властивості, що виключають один одного, але в той же час передбачають взаємне існування.

К. Маркс, розглядаючи державно-правові явища як предмет дослідження матеріалістичної діалектики, розуміє об'єктивну боротьбу протилежностей як внутрішнє джерело існування державно-правової системи, її становлення, розвиток та функціонування [2, с. 123].

Юридична відповідальність, яка є явищем державно-правового характеру, теж розглядається крізь призму закону єдності та боротьби протилежностей.

Як зазначає І.Т. Фролов, під протилежностями розуміються сторони того чи іншого предмету, явища чи процесу, а відносини між ними називаються діалектичною суперечністю [3, с. 159].

Щодо юридичної відповідальності, то суперечність полягає в тому, що дії правопорушника суперечать вимогам норм закону. Така протиправна поведінка, тобто вчинення суб'єктом правопорушення дій, що спрямовані на заподіяння шкоди особам, суспільству чи державі з однієї сторони, та встановлена державою норма права з іншої сторони – це дві протилежності, які знаходяться в діалектичній єдності.

Ще одним законом матеріалістичної діалектики є перехід кількісних змін у якісні утворення.

К. Маркс зазначає, що накопичення поступових кількісних змін у якісні утворення призводить до якісних змін, тобто до переходу від існуючого до нового якісного стану [2, с. 385].

Свідченням відповідності дослідження юридичної відповідальності цьому закону є те, що протягом історії розвитку правових явищ, юридична відповідальність пройшла низку етапів свого розвитку. Передумовою її виникнення було встановлення покарань за неправомірні дії, закріплених на звичаєвому, а згодом і на законодавчому рівнях. Протягом тривалого періоду еволюціонувала у сучасний стан, що передбачає існування різних видів юридичної відповідальності, критеріями розмежування яких є не лише галузевий принцип, а й ступінь та форма вини суб'єкта, що вчинив правопорушення, і, відповідно, притягнутий до відповідальності.

Таким чином, вищевикладене свідчить про наявність якісних змін у процесі реалізації юридичної відповідальності у державно-правовому житті.

Неправомірну поведінку суб'єкта правопорушення та реакцію держави на таке діяння слід розглядати крізь призму закону заперечення заперечення.

Такий закон матеріалістичної діалектики як заперечення заперечення відображає процес розвитку, циклічність і повторюваність явищ, що впливає з попередніх законів: єдності та боротьби протилежностей та переходу кількісних змін у якісні утворення.

Як зазначає з цього приводу П.В. Алексєєв, кожний етап розвитку сутності і змісту об'єкта є результатом подвійного заперечення і являє собою поєднання законів єдності та боротьби протилежностей та переходу кількісних змін у якісні, але на більш високому рівні визначає характерні ознаки і структуру початкового етапу його розвитку [4, с.565].

Суб'єкт права, що вчиняє правопорушення заперечує вимоги норм права, встановлених державою. Реакція держави полягає у застосуванні примусу, притягненні суб'єкта до юридичної відповідальності, тобто в запереченні заперечення.

Інструменти дослідження структури юридичної відповідальності дають змогу розглянути її в контексті таких категорій як «форма» і «зміст».

Так, сутність юридичної відповідальності полягає в тому, що держава своєю примусовою силою забезпечує охорону і безумовну реалізацію правових норм.

Її пізнання за допомогою діалектичного методу вказує на те, що змістом юридичної відповідальності безпосередньо є примус держави, що застосовується до правопорушника, а формою є способи, за допомогою яких реалізується юридична відповідальність, а саме каральний та правовідновлюючий.

Отже, діалектичний метод пізнання юридичної відповідальності надає можливість виокремити її ознаки, дослідити функції і принципи та визначити взаємозв'язки з іншими явищами правового характеру.

К. Маркс зазначає, що накопичення поступових кількісних змін у якісні утворення призводить до якісних змін, тобто до переходу від існуючого до нового якісного стану [2, с. 385].

Свідченням відповідності дослідження юридичної відповідальності цьому закону є те, що протягом історії розвитку правових явищ, юридична відповідальність пройшла низку етапів свого розвитку. Передумовою її виникнення було встановлення покарань за неправомірні дії, закріплених на звичаєвому, а згодом і на законодавчому рівнях. Протягом

тривалого періоду еволюціонувала у сучасний стан, що передбачає існування різних видів юридичної відповідальності, критеріями розмежування яких є не лише галузевий принцип, а й ступінь та форма вини суб'єкта, що вчинив правопорушення, і, відповідно, притягнутий до відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Белозерцев В.И. Материалистическая диалектика как философия развития / В.И. Белозерцев // «Актуальные вопросы диалектики (историко-философские аспекты)»: Тезисы XIII-й ежегодной научно-практической конференции Кафедры философии РАН, г. Москва, 31 января — 1 февраля 2000 года. - М. : Российская академия наук. - 256 с.
2. Маркс К. Сочинения : Т. 20 / К. Маркс, Ф. Энгельс ; Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. - [Изд. 2-е.] Москва : Государственное издательство политической литературы, 1961. - V-XXII. - 827 с
3. Введение в философию : Учеб. пособие для вузов / [Авт. колл.: Фролов И.Т. и др.] – [3-е изд., перераб. и доп.] - М.: Республика, 2003. - 623 с.
4. Алексеев П.В. Философия : Учебник / П.В. Алексеев, А.В. Пашин. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М. : Изд-во «Проспект», 2006. - 608 с.

Курсант 2-го курсу ННІ № 3 НАВС

Федичканич Анастасія Володимирівна

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Проблема забезпечення державного суверенітету завжди була актуальною, але після проголошення незалежності України вона постала на національному рівні з новою силою. Саме набуття Українською державою самостійності сприяло актуалізації проблем забезпечення державного суверенітету, що в свою чергу характеризується орієнтуванням держави на розвиток, розбудову її як демократичної, правової, соціальної країни. Для того щоб розкрити і охарактеризувати шляхи забезпечення державного суверенітету потрібно дати визначення, зрозуміти поняття і суть його функціонування в державі, основні завдання та способи їх реалізації. Ким здійснюється державний суверенітет, на яких правових підставах це відбувається, що в результаті це нам дає і взагалі для чого це потрібно? Відповіді на ці запитання сформулюють загальне бачення та розуміння цього правового явища, що в подальшому допоможе розкрити основні проблеми його забезпечення.

В юридичній літературі державний суверенітет розуміють (трактують) як незалежність державної влади від будь-якої іншої влади всередині країни та поза нею, що виражається в її винятковому, монопольному праві самостійно і вільно вирішувати всі свої справи. Суверенітет є комплексною ознакою держави, він концентрує в собі найбільш істотні ознаки державної організації суспільства. Відрізняють дві сторони суверенітету:

Внутрішню – виражає верховенство і повноту державної влади відносно до усіх інших організацій у політичній системі суспільства;

Зовнішню – визначає незалежність і рівноправність держави як суб'єкта міжнародного права у взаємовідносинах з іншими державами. Недопустимість втручання у внутрішньодержавні справи ззовні. Державний суверенітет здійснюється державною владою та закріплюється «Декларацією про державний суверенітет України», яка була прийнята 16 липня 1990 року, Верховною радою УРСР.

Основними шляхами забезпечення державного суверенітету, що характеризуються проблематикою їх реалізації є:

– забезпечення цілеспрямованої та ефективної політики, основним напрямом якої має бути зміцнення законності та правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, формування ефективних механізмів захисту свободи, вільного висловлювання думки, вільної преси, вільних мирних зборів, мітингів і демонстрацій, вільного об'єднання політичних партій і громадських організацій. В ході реалізації та вирішення цих завдань одночасно демократизуватиметься політично-правовий режим в Україні та удосконалюватимуться системи гарантій державного суверенітету України;